

Beslutningsforslag nr. B 92. Fremsat den 9. februar 2000 af Søren Kolstrup (EL) og Jette Gottlieb (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om pulje til udvikling af økologiske uddannelser

Folketinget pålægger regeringen at oprette en pulje til udvikling af økologiske uddannelser. Puljen kan søges af uddannelsesinstitutioner, der på forsøgsbasis ønsker at oprette nye eller parallelle økologiske uddannelser. Puljen skal admi-

nistreres af et økologisk uddannelsesråd bestående af repræsentanter fra uddannelsessystemet med erfaring i økologiske uddannelser samt fra miljø- og energibevægelsen.

Bemærkninger til forslaget

Hvorfor økologiske uddannelser

Vil man økologi, må man også ville det i undervisningen. Vil man skabe holdbare løsninger og undgå fortidens synder ved at tage hensyn til miljø, sundhed og levevilkår, kræver det ændringer i erhvervsuddannelserne. Et første skridt kan være oprettelse af længe-revarende forsøg med økologiske uddannelser.

Den økologiske idé og praktik indebærer evnen til at tænke i helheder. Økologi er læren om de levende systemers gensidige samspil og tilpasning til omgivelserne. I den økologiske praksis tilstræber man størst mulig genbrug og recirkulation af næringsstoffer gennem integration af bysamfund, landbrug og naturlige økosystemer. De traditionelle erhvervsmæssige uddannelser kommer derfor til kort, når det handler om formidling af sådanne sammenhænge.

Det økologiske jordbrug handler ikke blot om at overflødiggøre kunstgødning og pesticider, men også om at skabe kredsløb mellem land og by. Det handler altså om at integrere såvel jord til bord som bord til jord i tankegangen i det daglige landmandskab.

Økologisk byggeri handler ikke blot om brug af økologiske materialer, men også om udvikling af boformer, der reducerer anvendelsen af knappe ressourcer som vand og energi og skaber mulighed for genbrug i den daglige husholdning.

Den økologiske undervisning kan derfor ikke gennemføres ved at tildele de eksisterende uddannelser et ekstra kursus her og der, lige så lidt som den økologiske jordbrugsskole i Aabybro kan reducere sin økologiske undervisning til et særligt kursus i økologisk få-reavl og økologisk græsdyrkning.

Den organisatoriske ramme for forsøg med økologiske uddannelser

En permanent indførelse af økologiske erhvervsuddannelser fordrer, at der i første omgang indhentes erfaringer gennem forsøgsvirksomhed.

Der bør derfor afsættes en pulje på eksempelvis 10-15 millioner til udvikling af økologiske uddannelser. Et økologisk uddannelsesråd bestående af repræsen-

tanter fra uddannelsessystemet med erfaring i økologiske uddannelser samt fra miljø- og energibevægelsen skal forestå administration af puljen. Eksisterende uddannelsesinstitutioner (tekniske skoler, AMU-centre og universiteter) skal kunne søge rådet om midler til oprettelse af såvel en parallel økologisk uddannelse som helt nye økologiske uddannelser. Undervisningsministeriet (med inddragelse af Arbejdsministeriet) skal forestå godkendelse af undervisningens endelige indhold og opbygning med henblik på at sikre den faglige kompetence.

Efter gennemførelse af et uddannelsesforløb foretages en evaluering med henblik på at vurdere, om der skal indhøstes flere erfaringer, eller om uddannelsen eventuelt skal gøres permanent.

To veje til fremme af økologiske uddannelser: Et parallelt økologisk kompetencesystem og nye økologiske uddannelser

For at fremme den økologiske undervisning og læring foreslås det, at der dels gives mulighed for at etablere parallelle økologiske uddannelser med samme faglige niveau som de eksisterende erhvervsuddannelser, dels gives mulighed for at etablere helt nye økologiske uddannelser som følge af de helt nye udfordringer og opgaver, der opstår i forbindelse med økologisk omlægning.

Det parallelle økologiske kompetencesystem indebærer, at der skal gives mulighed for inden for såvel erhvervsrettede ungdomsuddannelser som erhvervsrettede uddannelser på universitetsplan at etablere særlige økologiske uddannelser. Her introduceres elever og studerende for kendt stof i et økologisk perspektiv, ligesom der kan blive tale om at introducere helt nye kurser på uddannelserne for at kunne erhverve de økologiske kvalifikationer. Dette indebærer, at den økologisk uddannede ofte vil være egnet til at bestride såvel konventionelle job som økologiske job.

En given teknisk skole kan således søge om tilladelse til at oprette en parallel økologisk uddannelse inden for et eller flere af nedenstående uddannelser:

- Økologisk tømrer med henblik på job inden for økologisk byggeri, økologiske kvartersløft, økologisk boligrenovering, indsættelse af bygningsintegrerede vedvarende energisystemer som f.eks. solceller i facader, økologisk tømrerhandel m.m.
- Økologisk gartner med henblik på ansættelse inden for økologisk gartneri, økologiske planteskoler, økologisk anlægsgartneri, økologiske frugtplantager, offentlige anlæg, økologisk naturpleje, økologisk spildevandsrensning m.m.
- Økologisk jordbrugsuddannelse, som den kendes fra Den økologiske Jordbrugsskole, med henblik på job i det omsiggribende økologiske landbrug, herunder et landbrug, der kan tænkes i stigende omfang at blive stadig mere alsidigt med henblik på at levere råvarer til økologisk non-food-produktion (jf. hør, hamp, olie, uld m.m.).
- Økologisk kommis med henblik på ansættelse i dagligvareforretninger som forbrugerrådgiver og grøn guide m.m.
- Økologisk kok med henblik på ansættelse i offentlige køkkener og kantiner, økologiske restauranter og spisesteder.

Inden for de mellemlange uddannelser kan der f.eks. være tale om:

- Økologisk økonoma med henblik på ansættelse i offentlige institutioner m.m., der overgår til økologisk bespisning.
- Økologisk tekstiluddannelse med henblik på ansættelse i tekstilproduktion, design og handel, der bygger på økologiske råvarer. Når der om føje tid i forlængelse af det røde Ø introduceres et grønt Ø, som garanterer, at der er anvendt økologiske råvarer i et givet industriprodukt, vil behovet for en sådan uddannelse vokse.
- Økologisk projektleder. Seminariet for Hverdagskunst i Kerteminde har udarbejdet en 3-årig træ- og boliglinje, der ser boligen i et økologisk perspektiv. Målet er at uddanne såvel projektledere som lærere. Andre seminarier under lov om håndarbejdsseminarier kan tænkes at følge trop.

Inden for erhvervsuddannelser på universitetsniveau kan der f.eks. være tale om:

- Økologisk agronom. Stadig flere landbrug omlægges til økologisk drift. Som en følge heraf stiger ikke blot behovet for flere praktiske landmænd med engagement og interesse i økologisk jordbrug, men også behovet for personer, der kan styrke den økologiske forskning. Det økologiske jordbrug skal ikke forstås som en niche i samfundet, men er derimod udtryk for en idé og en praktik, som skal udvikles og styrkes: Der er behov for at raffinere den

eksisterende økologiske landbrugspraksis, som er en afspejling af de eksisterende statsautoriserede dyrkningsregler. Men mere end det; perspektiverne i det økologiske jordbrug rækker videre end det velkendte økologiske jordbrug: Den økologiske idé rummer forestillingen om en stadig udbredelse af den biologiske mangfoldighed udtrykt gennem stadig flere biotoper, bedre levevilkår for flora og fauna, en stadig reduktion af anvendt fossil energi og bidrag til en global bæredygtig indsats – forhold som ikke tilgodeses i de nuværende statslige regler for økologisk jordbrug. Det økologiske jordbrug er ikke statisk, men en produktionsform i stadig udvikling. Derfor er der behov for en forskningsbaseret økologisk uddannelse som agronom.

Det samme kan fremføres om hortonom-, forst- og arkitektuddannelserne:

- Økologisk hortonom
- Økologisk forstkandidat
- Økologisk arkitekt

Økologisk tømrer - et eksempel på en økologisk uddannelse

Det nærmere indhold af de enkelte økologiske uddannelser skal fastlægges i et samspil mellem ansøger på den ene side og forsøgsråd/ministerier på den anden side. For at fremme debatten herom skal der her peges på nogle vigtige indholdsbestemmelser i uddannelsen som økologisk tømrer:

Eleverne bliver i dag udlært til at begå sig på moderne byggepladser, hvor industriel drift og samlebandsarbejde står i højsædet – langt væk fra det, man kan betegne som det gode håndværk.

I dag er byggeriet på mange måder problematisk. Siden krigen er der kommet nye produkter inden for byggeri, der hovedsagelig er syntetiske og kan medføre risici for arbejdsskader. 40 pct. af befolkningen rammes af astma og allergi – bl.a. på grund af det moderne byggeri. 50 pct. af det samlede årlige energiforbrug i Danmark er bundet til boligen igennem drift, opførelse og nedrivning. Det er disse samfundsudfordringer, den økologisk uddannede tømrer skal forholde sig til og bidrage til at løse gennem bæredygtige rutiner og kvalifikationer.

Som udgangspunkt skal de økologiske uddannelsesplaner være inden for rammerne af den eksisterende bekendtgørelse. De elever, der bliver knyttet til den økologiske uddannelse, skal enten have en praktikaf-tale i et økologisk miljø, eller også skal skolen tage eleven i skolepraktik, hvor skolen beskæftiger eleven med økologisk byggeri. Den økologiske tømrer skal have indblik i:

- miljøproblemer (indeklima, arbejdsmiljø, ydre miljø),
- livscyklusanalyser af byggematerialer,
- bæredygtige løsninger inden for materialer, overfladebehandling og konstruktioner,
- energi- og varmeforbrug og minimering heraf samt
- økologi inden for beslægtede fag.

Eleverne skal således være i stand til at blive kritiske og problemløsende svende, der kan udfordre de gængse holdninger inden for bygge og anlæg.

Nye uddannelser inden for den 3-årige ungdomsuddannelse

Økologisk omstilling indebærer i nogle tilfælde krav om helt nye færdigheder, indsigt og evne til at skabe koblinger, som ikke kan erhverves med udgangspunkt i de eksisterende erhvervmæssige uddannelser.

Af nye ungdomsuddannelser (med mulighed for at opnå tilsvarende kompetence inden for voksen- og efteruddannelsessystemet) kan bl.a. tænkes:

- **Byøkolog:** Person med kompetence inden for stoflige kredsløb fra bord til jord, herunder kompostering, samspil mellem by og land og udvikling af grønne lunger i storbyerne. Her vil der være jobmuligheder som økologisk vicevært, byøkolog i henholdsvis boligselskaber, lokalområder, kommunens tekniske forvaltning og i de eksisterende renholdningselskaber som led i en omfattende nyorganisering. Behovet for en sådan uddannelse vil vokse, efterhånden som kildesorteringen og kravet om recirkulation af næringsstoffer breder sig.
- **Grøn bytransport:** Person med kompetence til at forestå praktisk varetransport på den mest energi- og miljøvenlige måde. Her kan der være tale om oplæring i byvaretransport (bylogistik), planlægning af en miljøoptimeret transport med kendskab til mange former for lette transportere såsom mindre el-biler, brintbiler, bytransportcykler og lagerstyring på godsterminaler. Behovet for en sådan uddannelse vil vokse parallelt med en ændret kommunal transportplanlægning, som minimerer CO₂-udslip, lokale miljø- og trafikproblemer, trængselsproblemer m.m.

Sådanne nye uddannelser skal indføres i den eksisterende erhvervsskolestruktur med få indgange. Dette indebærer, at hver eneste ny uddannelse skal knyttes til kendte faglinjer som en faglig variant: Byøkolog kan ses som en parallel til dele af gartnerfaget.

Karakteristiske træk ved de økologiske ungdomsuddannelser

Faglig tilgang: Økologisk faglighed, som indebærer evne til at tænke i helheder, dvs. medtænke bæredygtighed i detalje og helhed og evne til at koble forskellige økosystemer.

Pædagogisk tilgang: Projektorienteret undervisning med henblik på løsning af praktiske opgaver vekslede med værkstedskurser og praktikforløb på arbejdspladser, der har udviklet et økologisk koncept. Progressionen sikres gennem stadig stigende krav til løsning af praktiske opgaver.

Svendeproven vil i forlængelse heraf blive defineret som en økologisk problemstilling, som eleven selv beskriver. Den praktiske opgave skal have sammenhæng med den teoretiske del af prøven.

De nødvendige boglige værktøjer sikres gennem individuelt orienterede kurser i tilknytning til løsning af praktiske opgaver.

Det teoretiske niveau sikres primært gennem evne til at forklare egen praksis.

Målgruppe: Blandt unge er der stor interesse for uddannelse i økologiske kvalifikationer. Denne interesse favner vidt i forskellige ungdomsmiljøer, hvorfor der skulle være god mulighed for, at de nævnte uddannelser kan rekruttere bredt.

Erfaringsgrundlag

Der er allerede indhøstet solide erfaringer med undervisning i en bred vifte af økologiske aktiviteter.

Inden for beskæftigelsesprojekter er der f.eks. »Den grønne Linje« i Ishøj med økologisk gartneri og økologisk restaurant. Her er tale om et 100 pct. økologisk koncept ledet af højt kvalificerede fagfolk. Det samme gælder Naturskolen i Roskilde.

I andre tilfælde er der tale om uddannelser, der forbinder almindeligt lønarbejde med en økologisk uddannelse. Det gælder således Genbrugskompagniet på Vesterbro i København, der har fået støtte til en 2-årig grøn gårdmandsuddannelse.

Inden for ungdomsuddannelserne har man en enkelt decideret økologisk uddannelse, nemlig den økologiske Jordbrugsskole i Aabybro, der har fin tilgang af elever og let ved at skaffe praktikpladser. De færdiguddannede herfra har rige jobmuligheder.

Ser vi på de mellemlange og videregående uddannelser, skal der her fremhæves tre eksempler:

- Seminariet for Hverdagskunst i Kerteminde har udviklet en 3-årig uddannelse, Træ- og boliglinjen. Her står boligen i et økologisk perspektiv i centrum.

- Økologiske igangsættere på Nørrebro i København har udviklet en 3-årig økologisk projektiværksætteruddannelse
- Center for Eksperimentel Byøkologi i Roskilde har i samarbejde med Dansk Magisterforening udviklet en miljødesigneruddannelse, der består i udvikling af grønne projekter, der kan føre til job for ledige akademikere.

Takket være grønne ildsjæle er det således lykkedes at igangsætte enkeltstående økologiske uddannelser, men disse kan slet ikke følge med den omfattende økologiske omstilling, vi står over for i de kommende år.

Endelig eksisterer der en række centre og organisationer med faglig økologisk indsigt: Landsforeningen Økologisk Jordbrug, Landsforeningen Økologisk Byggeri, Folkecenteret for Vedvarende Energi, Thy m.v. Også her er der gjort vigtige erfaringer med økologiske kurser og økologisk læring.

Der er behov for at systematisere, perspektivere og udnytte disse erfaringer.

Man behøver ikke opfinde den dybe tallerken mere end en gang.

Voksenuddannelse og efteruddannelse

De nævnte uddannelser kan ligeledes tilrettelægges som voksnehvervsuddannelser og AMU-uddannelser.

I dag foregår der inden for det eksisterende aktiverings- og uddannelsesarbejde enkelte steder – desværre kun enkelte steder – et behjertet forsøg på at skabe systematiske økologiske kvalifikationer. Det gælder som nævnt Den grønne Linie og Café Tandklinikken i Ishøj, hvor kommunen har etableret en kommunal produktion. Under ledelse af højt kvalificerede økolo-

ger – dvs. en økologisk orienteret hortonom og to økologisk orienterede kokke – introduceres man for økologiske sammenhænge og økologiske arbejdsrutiner. For Den grønne Linies vedkommende drejer det sig om jordbearbejdning, dyrkning, høst af grønsager, håndtering, reparation og fremstilling af maskiner til egen produktion, tekstilfremstilling og blomsterbinding af egne afgrøder m.v. For caféens vedkommende drejer det sig om madlavning, indkøb, servicering/betjening, personlig fremtræden og rengøring/hygiejne. I dette og lignende projekter er der opnået nyttige erfaringer, som kan anvendes i det ordinære uddannelsessystem som introduktion til – ofte nye – ordinære job.

Det er vores opfattelse, at sådanne projekter skal kunne give delkompetence som led i en voksnehvervsuddannelse. Finansieringen skal derfor foregå efter de samme principper som ved de eksisterende uddannelsesaftaler for voksne. I dette tilfælde accepterer man blot, at uddannelsen kan spaltes op i to eller tre delkomponenter. Har man således gennemgået ét modul, får man ét bevis herfor.

Her er der altså tale om, at den økologiske virksomhed leverer en løn svarende til overenskomsten for en ikke-faglært i det pågældende område, som man kan få et løntilskud til fra den pågældende AF-region.

Forslagets perspektiv

Gennem forsøgsvirksomhed at udvikle økologiske uddannelser, som med tiden kan gøres permanente, hvis det viser sig, at disse som minimum giver de samme kompetencer som traditionelle uddannelser.

Den økologiske omstilling vil hermed kunne komme til udtryk også gennem uddannelsessystemet.

Skriftlig fremsættelse

Søren Kolstrup (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om pulje til udvikling af økologiske uddannelser.

(Beslutningsforslag nr. B 92).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.